

איך 'קונים' שנות חיים

Category: בראשית, נח

העולם תר אחר הסוד לאריכות ימים, אבל ייתכן שהוא נמצא בהישג יד, הזמן שאנו מקדישים לענייני היהדות אינו 'בזבוז'. אדרבא אנו קונים זמן חדש שלא נכלל מראש ב'תקציב'.

מה יש בבית-הכנסת

לפני מספר שנים התפרסם מחקר של האוניברסיטה העברית בירושלים בנושא 'אריכות ימים'. במהלך הכנתו [?] בשנת 1997 [?] רואינה קבוצת אנשים מעל לגיל 60 על שגרת החיים שלהם ביומיום; מהם הדברים שהם נוהגים לעשות וממה הם נמנעים וכדומה. בשנת 2004 איתרו אותם שוב ומצאו שיותר משבעים אחוז מקרב המרואיינים היו עדיין בחיים.

התגלית המפתיעה של המחקר הייתה, שאלו שהולכים לבית הכנסת בצורה קבועה [?] תוחלת החיים שלהם ארוכה וגבוהה ב-75 אחוזים מאשר אצל הקבוצה שנמנעת מללכת לבית הכנסת! כלומר: אדם שמתתף באורח קבוע בתפילות בבית-הכנסת יש לו 75 אחוז סיכוי שהוא יחיה חיים ארוכים יותר מרעהו שנמנע מלהתפלל בבית-הכנסת.

החוקרים ניסו להסביר את התופעה בכך, שאולי הדברים נעוצים בעובדה שההולכים לבית-הכנסת בשבתות הרי הולכים ברגל וממילא הם עושים התעמלות [?] הסבר נוסף שהיה בפיהם: אנשים שמתפללים הם מלאי אמונה ובטחון בבורא עולם, ותכונה זו משרה מנוחת הדעת ושלווה ולכן הם חיים יותר! הסבר שלישי: מתפללי בית הכנסת נהנים מפעילות חברתית, פגישות קבועות של חברים, שיחות משותפות וקשר הדוק וקבוע לקהילה, וזה מה שמחזיק אותם ביחד.

למה 'עד מאה ועשרים'?

אבל אולי יש כאן משהו עמוק יותר.

כולנו מכירים את האיחול השגור בפי כל: עד מאה ועשרים. כל יהודי, בפרט מבוגר, מעוניין שיאחלו לו "ביז הונדערט און צוואנציק". מסופר על יהודי זקן ובא בימים שנשאל על-ידי אחד הפקידים לגילו, והלה לא רצה להשיב. הפקיד שאל שוב ושוב, אך הזקן שותק ולא משיב. עד שניגש אליו יהודי ופנה אליו: "ביז הונדערט און צוואנציק, בני כמה אתם?", אורו פניו של אותו זקן, ומיד השיב בן כמה הוא.

מה מקורו של האיחול הזה? מה פתאום יהודים החליטו שצריך לחיות עד 120?!

בסוף פרשת בראשית אנו קוראים שהקב"ה אומר "ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעולם [?] והיו

ימיו מאה ועשרים שנה". לפני המבול אנשים חיו מאות שנים, אך לאחריו קבע הקב"ה את גיל האדם והקציבו למאה ועשרים שנה. מדוע באמת הוא קבע את המספר הזה ולא מספר עגול כמו מאה שנים או מאה וחמישים שנה?

ימי חיי האדם מתחלקים לשלוש תקופות: ימי צעירותו; אמצע החיים וימי זקנותו. אנו לומדים בתורה שארבעים שנה הינם "תקופה"; דור המדבר היה ארבעים שנה (ובכלל, המספר 40 מסמל זמן של תקופה, כמו ארבעים יום של משה רבינו בהר), ולפיכך הקב"ה חילק את ימי חיי האדם לשלוש תקופות של ארבעים שנה. בארבעים שנה הראשונות של האדם הוא עדיין צעיר, ולכן יש כאלה שאומרים שאסור ללמוד קבלה עד גיל 40, שכן עד אז האדם אינו מבוגר דיו. מגיל 40 ועד גיל 80 זה 'אמצע החיים' שכן עד גיל 80 אין מה לחשוב על יציאה לפנסיה² ומגיל 80 עד גיל מאה ועשרים³ גיל הזקנה.

בתורה אנו רואים שמשה רבינו שהיה מבחר המין האנושי חי מאה ועשרים שנה, שזוהי השלימות של האדם, וגם אצלו חייו היו מחולקים לשלוש תקופות, כפי שהמדרש אומר (בב"ר ק,י): "משה עשה בפלטרין של פרעה ארבעים שנה, ובמדין ארבעים שנה, ושמש את ישראל ארבעים שנה". רואים אצלו שהחיים היו מחולקים לשלוש תקופות, של ארבעים שנה כל אחת. הראשונה במצרים, בבית פרעה, השנייה כשברח למדין והיה אצל יתרו, והשלישית כאשר הוציא את ישראל ממצרים, כמו שכתוב במפורש בתורה "ומשה בן שמונים שנה בעמדו לפני פרעה"⁴ בגיל שמונים הוא התחיל קריירה חדשה⁵.

ישנם עוד גדולי ישראל מפורסמים שחיו מאה ועשרים שנה. כולם מכירים את שמו של רבי עקיבא שנמנה עם אבות העולם ואילולא הוא נשתכחה תורה מישראל, והוא חי מאה ועשרים שנה (ספרי דברים שנ"ז). גם אצלו היו חייו מחולקים לשלוש תקופות של 40 שנה. כפי שמסופר שעד גיל 40 הוא היה עם הארץ, ורק אז החל ללמוד תורה, ובגיל 40 החלה תקופה חדשה בחייו.

אדם מפורסם נוסף הוא הלל הזקן, בעל המימרה המפורסמת "מה דעלך סני לחברך לא תעביד". גם הוא חי במשך 120 שנה (כמ"ש בספרי הנ"ל) וגם חייו היו מחולקים לג' תקופות של 40 שנה; הלל עלה מבבל לארץ ישראל בגיל 40, ו"שימש תלמידי חכמים", דהיינו, למד תורה 40 שנה, ו"פרנס את ישראל" ארבעים שנה נוספות.

בתקופתם של רבי עקיבא והלל הזקן היה אדם נוסף שחי מאה עשרים שנה וגם ימי חייו היו מחולקים לג' תקופות של 40 שנה, והוא רבי יוחנן בן זכאי, שעליו מספרת הגמרא שארבעים שנה עסק בפרקמטיה, ארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד (מסכת ר"ה לא, ב). בקבלה מובא שכל שלושת החכמים שהזכרנו היו גלגול של משה רבינו, ולכן הם הנהיגו את ישראל כמשה בתקופות של ארבעים שנה.

המתכון היהודי לאריכות ימים

אבל עדיין נשאלת השאלה, מהו הסוד של אריכות ימים? מה עלינו לעשות על מנת לזכות לחיים ארוכים? מהי הסיבה שאלו שהולכים לבית הכנסת חיים יותר שנים?

כולם מתלוננים על היוקר הכלכלי של החינוך היהודי; היתכן שצריכים לשלם עשרות אלפי דולר כשכר לימוד עבור שנה אחת?! או לשלוח ילד לקעמפ יהודי שעולה אלפי דולרים, ובכלל להיות יהודי עולה מאד יקר? בשר כשר עולה הרבה יותר מבשר שאינו כשר, הוצאות החגים ומועדי ישראל מגיעים להון תועפות.

אולם הגמרא במסכת ביצה (טז, א) אומרת דבר מענין ביותר: "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים חוץ מהוצאות שבתות והוצאות יו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה, שאם פחת פוחתין לו ואם מוסיף מוסיפין לו".

אדם שנקצבו לו בראשית השנה שרווחיו יהיו, נניח, בסך מאה אלף דולר, והוא הוציא על חינוך יהודי עבור ילדיו עוד עשרים אלף דולר? אל לו לדאוג, הכסף הזה אינו כלול בתקציב שהקב"ה הקציב לו, אלא כתוספת לתקציב שנקבע לו, וכן לגבי ההוצאות הגדולות של החגים והשבתות שבמשך השנה. כל ההוצאות הללו הוא הוציא מפני שזהו רצונו של הקב"ה? אז בוודאי לא יפסיד מזה.

היה חסיד אחד בשם ר' לייזער ננס. הוא חי ברוסיה בשנות הקומוניזם הקשות והאכזריות ביותר, והוא פעל בשליחות הרבי הקודם להקים 'חדרים' מחתרתיים ברחבי רוסיה. הוא הצליח בזה והציל ילדים יהודיים רבים. בסופו של דבר הק.ג.ב עלה עליו והוא נתפס, נשפט והוגלה לעשרים שנות עבודות כפיה בפרך במחנה עבודה בסיביר.

ננס הצליח לשרוד את כל הסבל הנורא שהיה מנת חלקו וחזר לביתו ולאשתו, ובאמצע שנות הששים הוא זכה לצאת מרוסיה ולעלות לארץ ישראל.

בפעם הראשונה שנסע אל הרבי, הוא נכנס ל'יחידות' והרבי הטיל עליו תפקידים שונים. הוא אמר לרבי בנימת התנצלות שהעבודה לא קלה, והוא כבר כמעט בן שבעים. הרבי השיב לו: "ביי מיר איז ניט נחשב די יאהרן וואס דו ביסט געזעצן" [אצלי השנים שישבת לא נחשבים] כלומר, אם היהודי הזה היה אמור לחיות כך וכך שנים, עשרים שנות ישיבתו בכלא לא נכללים בחשבון זה! ואכן ר' לייזער ננס האריך ימים וחי מאה שנה עלי אדמות! (נולד בשנת תרנ"ז ונפטר בשנת תשנ"ז, ועשרים שנות ישיבתו בכלא מתוך סבל לא נכללו בחשבון שנות חייו). זהו הסוד לאריכות ימיו של האיש היהודי!

בנימה אישית: אבי הרב משה גרינברג ע"ה ישב בכלא הרוסי שש שנים ושלושה חודשים, בפטירתו הוא היה בן שמונים ושש שנה ושלושה חודשים.

לפעמים אנשים אומרים: 'שנתיים מהחיים שלי בזבזתי על המוסד היהודי הזה', וכדומה. רבותי! השנים הללו שאנו משקיעים בענייני יהדות לא נכללים בחשבון. אדרבה, כל שעה שאתה עוסק בעניין יהודי זהו בנוסף לחשבון שהוקצב לך מראש!

ולפיכך, אלו שהולכים לבית הכנסת מאריכים ימים וחיים יותר. אם נצרף את כל הזמן שהם היו בבית הכנסת ביחד זה נגיע אולי לחשבון של חמש שנים זהם יחיו חמש שנים יותר מאנשים אחרים. חמשת השנים הללו אינם שלהם, אלא של הקב"ה.

בפעם הבאה שאנו מתבקשים להתנדב עבור ענין יהודי, אל לנו להתחמק בתואנה שאין לנו זמן. להיפך, דווקא עכשיו אתה קונה זמן חדש שלא היה מקודם בלוח הזמנים שלך.